



Bilaga till beslut

Anmälan

[REDACTED] och [REDACTED] har den 28 oktober 2020 gett in en anmälan till Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet om brott mot [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] Anmälan avser brott mot mänskligheten, påtvingat försvinnande och tortyr, allt gentemot målsäganden Dawit Isaak.

[REDACTED] och [REDACTED] samt ytterligare personer har stått bakom en liknande anmälan riktad mot delvis samma krets av personer avseende samma misstankar om brott förövade mot Dawit Isaak. Den anmälan inkom till dåvarande Internationella åklagarkammaren i Stockholm den 30 juni 2014 och beslut som innebar att förundersökning inte skulle inledas meddelades den 11 juli 2014. Detta beslut kom därefter att överprövas utan att ändras av överåklagare vid Utvecklingscentrum, vars beslut i sin tur överprövades utan att ändras av riksåklagaren genom beslut den 25 mars 2015. Slutligen omprövade riksåklagaren sitt tidigare beslut och fann den 14 september 2016 inte skäl att ändra detta. Sammanfattningsvis inleddes alltså inte någon förundersökning med anledning av anmälan den 30 juni 2014.

Nu aktuell anmälan riktar sig mot endast delvis samma krets av personer. Vidare har lång tid förflutit sedan frågan om inledande av förundersökning prövades senast, vilket innebär att nya omständigheter därmed kan ha tillkommit. Anmälan bör därför prövas som en ny anmälan om brott och inte som en begäran om omprövning av riksåklagarens beslut av den 14 september 2016.

När bör en förundersökning inledas

Av 23 kap. 1 § rättegångsbalken följer att förundersökning ska inledas så snart det finns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal har förövats.

Om det är uppenbart att brottet inte går att utreda, behöver förundersökning emellertid inte inledas. Detta undantag från den s.k. förundersöknings- och åtalsplikten sammanhänger med att det kan finnas situationer där det i praktiken saknas möjligheter att utreda och lagföra ett misstänkt brott. Det kan t.ex. vara fallet när ett brott har begåtts utomlands och varken bevisning eller misstänkt finns tillgänglig här i Sverige, och inte heller bedöms bli åtkomlig för svenska myndigheter genom t.ex. rättslig hjälp samt utlämning eller överlämning (se prop. 1994/95:23 s. 95 f).

När brottsmisstanke rör gärningar som begåtts utomlands av annan än svensk medborgare, som i nu aktuellt fall, krävs för att åtal ska kunna väckas ett tillstånd från regeringen. Förutsättningarna att få ett sådant åtalstillstånd kan i vissa fall behöva beaktas redan i samband med att fråga om inledande av förundersökning uppkommer. Vidare krävs att svensk domstol har domsrätt, dvs. är behörig att döma över det misstänkta brottet samt att behörigheten inte begränsas på grund av folkrättsliga regler om immunitet.

Det ska alltså sammanfattningsvis finnas en rimlig möjlighet att i Sverige utreda och lagföra ett misstänkt brott för att förundersökning ska inledas.

Skälen för beslutet i detta fall

I ärendet finns uppgifter som ger stöd för att Dawit Isaak sedan september 2001 varit frihetsberövad utan att ha fått sin sak prövad i domstol och att han under denna tid i princip helt saknat kontakt med omvärlden. Någon närmare information om hans frihetsberövande har inte lämnats av eritreanska myndigheter. Det kan antas att frihetsberövandet sammanhänger med att Dawit Isaak uttryckt åsikter som i en demokratisk stat borde rymmas inom ramen för vars och ens yttrandefrihet samt att personer i den politiska ledningen för Eritrea har någon form av delaktighet i att frihetsberövandet består. Det finns slutligen uppgifter som tyder på att frihetsberövandet av Dawit Isaak ingår som ett led i systematiska övergrepp av liknande karaktär riktade mot även andra personer till följd av att de utnyttjat sin yttrandefrihet. Därmed finns anledning att anta att i vart fall brott mot mänskligheten genom påtvingat försvinnande enligt 2 § första stycket 9 lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser har förövats mot Dawit Isaak från och med den 1 juli 2014, då straffbestämmelsen trädde ikraft.

För brottet gäller universell jurisdiktion och svensk domstol har därmed enligt 2 kap. 3 § brottsbalken domsrätt, även om den sannolikt är begränsad i förhållande till vissa av de i anmälan upptagna misstänkta som kan antas åtnjuta immunitet.

Vad gäller möjligheterna för svenska myndigheter att utreda misstanken kan konstateras att det misstänkta brottet är begånget, och alljämt begås, i Eritrea

samt att de utpekade personerna tillhör den politiska ledningen där. Även om det inte är uteslutet att viss bevisning kan finnas utanför Eritrea förutsätter en förundersökning att utredningsåtgärder kan vidtas på plats, med tillstånd och biträde av myndigheterna där. Mot bakgrund av det politiska läget i Eritrea samt det misstänkta brottets karaktär bedöms förutsättningarna för detta vara ytterst begränsade. Det är därför min bedömning att det finns mycket små möjligheter att i praktiken utreda det misstänkta brottet.

Därtill kommer att ett eventuellt åtal kan väckas först efter tillstånd från regeringen. Som redovisats bör i vissa fall möjligheten att få ett sådant tillstånd vägas in redan i detta skede. Vid denna prövning kan beaktas om en förundersökning kan antas negativt påverka Sveriges relationer till det berörda landet. I samband med att riksåklagaren prövade frågan om förundersökning avseende i allt väsentligt samma sak 2015 respektive 2016, gjordes efter kontakt med Utrikesdepartementet bedömningen att ett beslut om att inleda förundersökning skulle riskera att minska möjligheten för ett frigivande av Dawit Isaak, vilket enligt riksåklagaren var ett intresse som vägde tyngre än intresset av att inleda förundersökning. Det har inte framkommit något som ger anledning att i denna del nu göra en annan bedömning än den som riksåklagaren tidigare har gjort.

Sammantaget anser jag det vara uppenbart att de anmälda misstankarna om brott inte går att utreda och lagföra. Förundersökning ska därför inte inledas.

Karolina Wieslander